

Rektor

BESLUT

*Diarienummer V 2025/2851**Datum 2025-12-11**Adressat*

Finansdepartementet
Internationella och ekonomiska
avdelningen, Enheten för EU:s
ekonomiska politik

Yttrande över Europeiska kommissionens förslag till en europeisk konkurrenskraftsfond inom ramen för nästa fleråriga budgetram 2028–2034

Ert diarienummer: Fi2025/01916

Lunds universitet har fått möjlighet att yttra sig över rubricerad remiss, vilken har publicerats med anledning av lagförslag från kommissionen till rådet och Europaparlamentet om inrättandet av en europeisk konkurrenskraftsfond (KOM(2025) 555).

Sammanfattning av huvudsakliga synpunkter

Lunds universitet har tidigare tagit fram ett yttrande över EU:s ramprogram för forskning och innovation, Horisont Europa 2028–2034 (FP10) (Dnr V 2025/1936), vilket föreslås få en tät koppling till konkurrenskraftsfonden. Några allmänna principer ur det yttrandet är värda att lyfta också här:

- Lunds universitet välkomnar satsningar på att öka Europas konkurrenskraft och anser att programmens politiska inriktning bör styras av en långsiktig sådan och inte drivas av kortsiktiga ekonomiska vinster. En bred bas av världsledande forskning är nödvändig för Europas långsiktiga konkurrenskraft och investeringar i excellent forskning är bevisat ett av de mest framgångsrika sätten att mobilisera forskarnas kreativitet till världsledande forskning.

- Samverkan mellan akademi och industri är en viktig del för att stärka EU:s konkurrenskraft och därför måste det bli enklare för privata aktörer att delta i samarbetsprojekt i EU:s forskningsrelaterade program.
- Lunds universitet välkomnar att ramprogrammet Horisont Europa föreslås fortsätta som ett självständigt program. Det är av yttersta vikt att detta oberoende, särskilt från den Europeiska konkurrenskraftsfonden (EKF), behålls.
- Lunds universitet anser att det snarare borde vara FP10 som lägger grunden för EKF:s inriktning än tvärtom. FP10 bör finansiera kollaborativ forskning och innovation oberoende av EKF:s politiska styrning och utfallet av forskningssamverkan i FP10 bör bidra till att forma EKF:s inriktning.
- Lunds universitet efterfrågar större tydlighet i relationen mellan FP10 och EKF. Nuvarande beskrivningar i lagförslagen är alldeles för svårtolkade. EU:s behov av att svara mot oförutsedda ändrade prioriteringar behöver balanseras mot forskningens behov av långsiktighet och planering.
- Den bästa lösningen för att skapa tydlighet mellan programmen vore att all forskningssamverkan finansieras genom FP10, eller åtminstone att man använder ramprogrammets regelverk som bas.
- För att säkerställa att vetenskaplig relevans ligger till grund för programmets implementering förutsätter Lunds universitet att den nationella beredningen av programarbetet inkluderar alla berörda departement, särskilt Utbildningsdepartementet.

Detaljerad redogörelse för Lunds universitets synpunkter

Nedan följer en rad ändringsförslag som Lunds universitet förordar i lagförslaget.

Skydda forskning- och innovationsdelen av EKF

För att skapa tydlighet för forskningsutförare bör FP10:s regelverk även gälla för den samarbetsinriktade forskning som implementeras

genom arbetsprogram i EKF. Detta gäller särskilt hur arbetsprogrammen förbereds och antas.

Lunds universitet ser problem med integrerade arbetsprogram då förseningar i eller invändningar på forskningsdelen kan resultera i att ett arbetsprogram som helhet röstas ned. Lunds universitet anser därför att artikel 15(2) bör ändras genom att stryka ordet *integrate* och i stället föreslå uppdelade arbetsprogram för samarbetsforskning samt för övriga delar med fokus på industri och tillverkning. Separata arbetsprogram skulle underlätta för att mer forskning på låg och medelhög TRL-nivå finansieras.

Vidare anser Lunds universitet att arbetsprogrammen för den samarbetsinriktade forskningen bör antas med FP10:s regelverk. Följaktligen bör artikel 15(3) ändras och relevanta referenser i lagtexten om arbetsprogrammets antagande ändras. Lunds universitet förordar granskningsförfarande (*examination procedure*) för antagande av arbetsprogram snarare än det föreslagna rådgivande förfarandet (*advisory procedure*) i artikel 15(3). Eftersom det nya programmet är oprövat bör det anses viktigt med adekvat medlemslandsinflytande för att främja svenska intressen. Lunds universitet ställer sig även tveksamt till artikel 15(5) om ”vederbörligen motiverade tvingande skäl till skyndsamhet” vid antagning av arbetsprogram och ifrågasätter behovet av denna artikel då detta bör kunna hanteras med existerande regelverk.

Förtydliga excellens-kriterier

Formuleringen ”spetskompetensinriktade tilldelningskriterier” (*excellence-oriented award criteria*) i artikel 53 är för svag, vetenskaplig excellens som bas för utvärdering bör förtydligas. Dessutom nämns i artikel 53 1(b) endast excellens i förhållande till försvarsområdet. Det bör förtydligas och tilläggas att excellens är ett genomgående tilldelningskriterium för att skapa förutsägbarhet för framtida sökande. Möjligheten att tilldelningskriterier ska kunna skilja sig från ett arbetsprogram till ett annat skapar onödig komplexitet och

mindre förenkling för sökande. Utvärdering på basis av excellens måste förbli en grundval för hur EU:s pengar spenderas.

Tydlighet i beskrivningar av politikområden

Det är viktigt att samma principer för forskningssamverkan råder i alla fyra politikområden. Det är därför märkligt att olika referenser görs till FP10 i vissa politikområden, såsom i artikel 33(2) om särskilda verksamheter till stöd för ren omställning och utfasning av fossila bränslen i industrin.

Lunds universitet noterar också att beskrivningarna av stödberättigade åtgärder inom de olika politikområdena är väsentligt kortare i EKF-förordningen än motsvarande beskrivningar i nuvarande ramprogrammet Horisont Europas kluster (från 30-talet sidor till 3–4 sidor per område). Detta är inte problematiskt i sig, men Lunds universitet efterfrågar större tydlighet kring vad som kan inkluderas i ett arbetsprogram. Ska dessa beskrivningar ses som uttömmande listor? Universitetets synpunkt är att dessa snarare bör ses som övergripande rubriker varifrån arbetsprogram skrivs fram. Det hade varit lämpligt att skriva in principen om vetenskaplig relevans i dessa formuleringar.

Se över artikel om Unionspreferens

Artikel 10 om Unionspreferens är motiverad i dagens geopolitiska situation, men skrivelserna är väldigt långtgående och kan få oönskade effekter på svenska lärosäten. För mycket fokus på unionspreferens kan även få negativ inverkan på intresset för associering. Lunds universitet har noterat att Kommissionen anser att ett tredje land bör associera sig till både FP10 och EKF för att ha reellt inflytande över styrningen.

Så som Lunds universitet förstår det ska artikeln tillämpas på såväl EKF som FP10 men det är problematiskt att det inte lämnas någon diskretion för hur artikeln ska tillämpas. Det kan leda till långtgående standarder och nationella kontrollsystem som inte finns idag. Lunds universitet efterfrågar en begränsning av hur artikeln ska tillämpas, till

exempel tillägg av kriterier för när begränsningar är aktuella och tydligare beslutsmekanismer för hur de ska antas. Kriterier såsom effekt på den inre marknaden och på akademisk frihet vore lämpligt att väga in.

Rådgivande nämnder

I artikel 14(2) bör det specificeras tydligare vilka kategorier av representanter som ska ingå i EKF:s nämnd för strategiska berörda parter, till exempel universitet, men även andra relevanta aktörer. Lunds universitet efterfrågar även tydligare detaljer för vilken roll observationsorganet för framväxande teknik (artikel 14(4)) ska ha.

Påskyndande och riktade åtgärder för konkurrenskraft

Artikel 20.1(a) behöver även hänvisa till ramprogrammet Horisont Europas mål.

Inkludera fokus på bidrag från samhällsvetenskap och humaniora

Lagtexten nämner i skäl (2) korrekt att EU står inför politiska, ekonomiska, sociala, miljömässiga, klimatpolitiska och säkerhetspolitiska utmaningar. Samhällsvetenskap och humaniora spelar en viktig roll för att främja innovation och öka konkurrenskraften. Därför är det beklagligt att nuvarande lagförslag nästan enbart fokuserar på teknologiska och industriella lösningar, medan beteende- och samhällseliga dimensioner är i stort sett frånvarande från förslaget. Lunds universitet föreslår att följande punkt läggs till artikel 3 (Mål), efter punkt 3e:

”to foster knowledge of social, economic and behavioural determinants influencing innovation uptake, crisis management and competitiveness through the integration of social sciences and humanities”

Mer allmänt, om forskningssamverkan ska finansieras även genom EKF så behöver det tydliggöras i lagtexten att ramprogrammets horisontella principer såsom tvärvetenskap, SSH-integrering, öppen vetenskap och jämställdhetsperspektiv även gäller för forsknings-samverkan i EKF.

Enhetligt regelverk

Lunds universitet kan inte tillstyrka förslaget om ett enhetligt regelverk (*single rulebook*) som omfattar både FP10 och EKF. Förenklade deltagarregler är av stor vikt, men det förefaller inte rimligt att ha samma regelverk för forskningsprojekt i FP10 och marknadsnära aktiviteter inom EKF. Det kan snarare försvåra verkställandet och det skulle troligen också vara mycket tidskrävande att ta fram till exempel en gemensam annoterad bidragsöverenskommelsemall (*annotated model grant agreement*) för två program, baserat på erfarenheter från FP9. Däremot förordar Lunds universitet ett enhetligt regelverk för forskningsaktiviteter inom FP10 och EKF som inkluderar alla dess tillhörande partnerskap.

Beslut

Beslut att avge detta yttrande har fattats av undertecknad vicerektor i närvaro av förvaltningschef Susanne Kristensson efter hörande av representant för Lunds universitets studentkårer och efter föredragning av forskningshandläggare Rickard Eksten, Forskningsservice.

Kristina Eneroth

Dokumentet är signerat digitalt, se slutet av dokumentet.